

Да 100-годдзя БССР

Дакументы, якія ўплываюць на фарміраванне нацыянальнай свядомасці

Выстава дакументаў, прыведзеных да 100-годдзя абвешчэння БССР, разгорнута ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі. На адкрыцці выставы выступілі супрацоўнікі Нацыянальнага гістарычнага музея, Інстытута гісторыі НАН Беларусі. Прадстаўленыя дакументы даюць больш поўную інфармацыю пра падзеі 1918-1919 гадоў і пра стварэнне БССР. Першая сусветная вайна і рэвалюцыя 1917 года прывялі да краху імперыі і стварылі магчымасць для фарміравання нацыянальных дзяржаў.

- Мы наблізіліся да важнай падзеі ў гісторыі краіны - 100-годдзя БССР, - сказаў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі А.А. Суша. -

новы. На прыкладах крыніц бібліятэкі і Нацыянальнага архіва, якія з трапяткімі пачуццямі ставяцца да захавання гістарычных дакументаў, на выставе паказаны публікацыі перыяду абвешчэння БНР - ССРБ - ЛітБел-БССР.

- За сто гадоў наша краіна прайшла шлях, дзе былі трагічныя падзеі, - адзначыў намеснік дырэктара Інстытута гісторыі НАН Беларусі Вадзім Лакіза, - і была велізарная колькасць поспехаў. Дакументы, якія захоўваюць гісторыкі, уплываюць на фарміраванне нацыянальнай свядомасці і пачуццяў патрыятызму ў тых, хто сёння адстойвае незалежную беларускую дзяржаву.

На мерапрыемстве выступіў гісторык Валянцін Ген-

1 студзеня 1919 года была абвешчана ССРБ і выданы "Маніхвэст Часовага рабоча-сялянскага ўраду Беларусі". У хуткім часе на I Усебеларускім з'ездзе Саветаў была прынята Канстытуцыя ССРБ. У экспазіцыі прадстаўлены фотаздымкі будынка на пл. Свабоды, дзе ў той час знаходзіўся Дом ураду БССР.

Шматлікія экспанаты распавядаюць пра дзейнасць Змітра Жылуновіча, Аляксандра Чарвякова і Аляксандра Мясніковіча. На выставе прадстаўлены асобнікі газет "Дзяніца", "Звон", "Звезда", "Гоман", "Оршанский вестник" і іншых выданняў, рукапісы Змітра Жылуновіча, рэдкія архіўныя фотаздымкі.

"Зміцер Жылуновіч быў галоўным рэдактарам газеты "Дзяніца", якая выходзіла ў Петраградзе, - піша ў сваёй дакументальнай аповесці" "Без эпітафіі" (1989) Эрнест Ялугін. - Дзяніца - зорка, прадвесніца світаньня, узыходу сонца. Газеце прадставяла адыграць немалаважную ролю ў развіцці ідэі стварэння БССР. Першы нумар "Дзяніцы" ўдалося надрукаваць на шэранькай паперы і рускім шрыфтам тыражом 5 тыс. экзэмпляраў."

Драматычныя падзеі 1918-1919 гадоў падрабязна апісаў у сваёй кнізе "БНР-БССР" (2002) пісьменнік Генрых Далідовіч. "Колькі было высіпкаў, нерваў, сілы волі і духу, каб вырваць з зубоў нашу Беларусь! - піша Г. Далідовіч. - А ўдалося найхутчэй таму, што бальшавікі не столькі прыслу-

халіся да Белнацкама, увогуле да "чайны" усяго беларускага народа, колькі пагадзіліся з пунктам Жылуновіча, што Беларусі пагражае беларуская акупацыя, дык няхай яна лети над уладай Саветаў стане буферам паміж буржуазнай Польшчай і Савецкай Расіяй. Жылуновіч, нарэшце, акрыляецца і сам піша "Маніхвэст". Збываецца шматвекавая мара лепшых сыноў беларускага народа, і ўвасобіць яе ў жыццё выпала яму. Зм. Жылуновіч і А. Чарвякоў - буйныя асобы, без іхняй кінучай дзейнасці было б нялёгка дабіцца БССР, але і ім адным было б гэта не па сіле, за імі былі Белнацкам, беларускія камуністычныя секцыі, розныя грамадскія і культурна-асветніцкія суполкі з дзясяткамі тысяч актывістаў, з сотнямі тысяч спачувачых, - канстатуе пісьменнік. - Але амаль усе, хто ствараў і БНР, і БССР, былі разгаганыя (выжыў той, хто перабраўся за мяжу), а пры сталінізме - знішчаныя.

Зм. Жылуновіча доўгі час прызнавалі толькі як пісьменніка Цішчу Гартнага, як палітычнага дзеяча яго поўнасцю рэабілітавалі толькі ў 90-тыя гады, і ягоным імем назвалі вуліцу ў Менску і паставілі помнік на радзіме."

Эла Дзвінская,
фота аўтара.

Гэтая падзея прадвызначыла лёс нашай краіны і яе стан, у якім яна была 30, 50 і 80 гадоў таму. Быў абраны той вектар развіцця, які прайшоў праз усё XX стагоддзе. Маючы глыбокія гістарычныя карані, беларуская дзяржаўнасць фарміравалася на пачатку XX стагоддзя, пачынаючы ад бурлівых падзей 1917 года, ад Берасцейскага і Ружскага міру, да абвешчэння БНР - ССРБ-ЛітБел-БССР. У той кароткі перыяд нарадзіліся Беларускі ўніверсітэт, Нацыянальная бібліятэка і шматлікія дзяржаўныя ўста-

рыхавіч Мазец, які з'яўляецца аўтарам новай манаграфіі, прысвечанай 100-годдзю БССР.

- Калі мы адзначалі 100-годдзе БНР правядзеннем канферэнцыі ў Інстытуце гісторыі, узнікла ідэя стварыць кніжку да 100-годдзя Беларускай савецкай рэспублікі, былі выкарыстаны ўнікальныя крыніцы, успаміны, звязаныя з гэтым часам. У іх адлюстравана, як складана і супярэчліва прыходзілася беларусам даказваць свае права на самастойнае дзяржаўнае жыццё, - сказаў Валянцін Мазец.